

Ob 20 letnici smrti dr. Kreka

Danes se pominjamo vsi Slovenci brez izjeme in opredeljenosti smrti tistega našega slovenskega moža — srca v sredini, kakor ga je imenoval župančič v svojem nekrologu — kateremu se je posrečilo ob koncu svetovne vojne združiti vse Slovence v en sam glas, v harmoničen ritem skupne težnje, ki je bila: svoboda! Ob njegovemu imenu in njegovim delom, ki ga je našla sredi ceste, kakor si je sam želel, se je zgrnil ves narod k njegovemu grobu, kjer sta speča stražarja že dvigala svoje glave, »kajti približalo se je odrešenje«. Kot Mojzes, ki pripelje svoj narod tik pred slavnostni vhod v obljubljeno deželo, je tudi Krek pripeljal svojo slovensko deželo v zarjo vzhajajoče svobode, ekoraj do trenutka, ko se je sovražna sila zrušila in s tem ustvarila davni slovenski sen, za katerega je šla pravda tisočletja in gre še danes. Smrtno truden je vpregel zadnjikrat vse svoje sile, nategnil srčne mišice do skrajne napetosti, napel svoje moči, da jih da do zadnjega, da položi Domovini svoje življenje, če ji s tem koristi. »Za druge smo, ne zase!«, je zapisal na svoj prapor že v početku svoje poti in po njej se je ravnal do smrti, ki je postala simbol vseh slovenskih naporov, najširših in najglobljejših narodnih želja in postal za vedno zgled kulturnega in političnega delavca ter predstavnik ene cele dobe, ki je pripravljala in izpeljala osvobodjenje. Dobe naših očetov.

Sinom je Krek danes že skoraj legenda. Toda bolj kot kdaj smo potrebni prav sedaj živega Kreka. Potrebno čutimo bolj kot kdajkoli prej po njegovi pravi podobi in veselju bi bili in vsa težnja dobe kopni po taki osebnosti, kot je našim predhodnikom bil Krek. Ne po strokovnjakih v katerikoli stroki: saj Krek ni bil v najvišji meri niti znanstvenik, niti bogoslovec, niti gospodarstvenik, še manj pesnik in pisatelj — bil pa je vse to in še več: bil je velika človeška osebnost, ki je imela v sebi moč, prekvalit vse okolje, prenoviti obličje svoje zemlje. S svojo genialnostjo in svojo neizmerno delavnostjo, svojo izobrazbenostjo in svojim temperamentom je vzbudil vihar, ki je razveljal pleve, da je ostalo na dnu samo zrno, čisto zrno, kleno in zdravo, kot je bil on sam. Harmoničen sam v sebi je tudi ves svet skušal ugledati po svoji osnovni melodiji: ljubezni do bližnjega, do naroda in ljubezni do Boga. »Sebe organizuj, uglašbi svoje življenje, potem boš sposoben za druge. Disakordi zasebnega življenja segajo v javno. Simfonije človeštva morejo organizirati le tisti, katerih življenje je harmonično uglašeno. Veda, ki moli, te bo organizirala. Z njo si ohraniš trojni organski stik: z naravo, z ljudstvom in z Bogom! Tam izvira pravo narodno delo. Politični, socialni in kulturni ideali tvojega naroda, ki ga ljubiš ko zenico tvojega očesa, se tako vežejo v organsko celoto z ideali človeštva. Sebe vzgoji, da ne boš konglomerat atomov, marveč organizem, in priklopi se s srčno gorkoto tesno organizmu naroda in človeštva. Pljuskanje krvi teh dveh večjih organizmov te bo oživljalo in drobekeno utripanje tvojega srca se bo ubrano čulo ob mogočnih udarcih narodovega in človeškega življenja.« (Slovenec, 13. septembra 1904.)

Tako je bil ves podrejen višjim vrednotam, da je pozabljal na svojo osebo, ki si jo je tako razvil v harmonijo sub specie aeterni. Zato je zrastle trdno in visoko kot sam hrast, pa je tudi padel kot hrast, ki ga v najvišji rasti podere usoda. V gornjih besedah je skrivnost njegove ubrane osebnosti in osebnost je bilo največ, kar je cenil pri svojih učencih kakor tudi pri nasprotnikih. »Osebnosti in ne dresure!« je bil drug klic, ki ima polno veljavo prav sedaj, ko od leve in desne butajo ob naše duše le sovražne sape uniformiranih človeških edinic. Krek pa je veroval v demokracijo, katere navdušen pristajaš je bil, veroval v pravičnost in v vrednost človeka, tudi najmanjšega: od tod njegovo gorko socialno čustvo, njegova legendarna dobrota in njegovo veliko delo v socialnih ustanovah, ki potekajo skoro vse iz njegove zamisli, delo na gospodarskih, zadružnih zavodih, organizaciji delavstva, obrtništvu, kmečkih množic in izobražencev.

V vse panoge slovenskega javnega življenja je segel njegov osvežujoči dih, povsod je zrastle iz tal novo življenje, ki mu je bil Krek boter in rednik. Vsa prosveta in vsa kmečka kultura ter delavska kultura, ne samo v kolikor je zrastle iz katoliškega kroga, temveč tudi drugod, je delo njegove pobude ali njegovega zgleda. Prehitel je Krek svoj rod in ustvaril smrti in to največ zaradi posnemanja nasprotnikov, ki jih je zvalil njegov začetek. »Začeti je treba!«, v tem je ves uspeh. In Krek je vedno začel in njegov uspeh je danes viden kot morda nobenega drugega slovenskega javnega delavca. Viden — to moramo prav ob Kreku podčrtati — zlasti zaradi sodelovanja katoliške duhovščine, ki je sledila Krekovemu klicu in žrtvovala vse za blagobit naroda, h kateremu se je sklonila z ljubeznijo in razumevanjem ter največjo pripravljenostjo z njim voditi borbo za socialni in narodni obstanek. In če postavljamo spomenik Kreku, ga postavljamo njegovi genialni sili za vedno nove pobude, njegovi osebnosti, svetli od jasnih bliskov, ki so prešinjali njegovo misel, da je bruhnila, zasvetila, pokazala pot in — takoj je našla delavce, ki so jo oživeli v življenje. In Krek je šel in ustvaril novo zamisel, našel novo pot in prvi zedinil to ubogo našo Slovenijo in ji kot z bliskom pokazal pot, ki so jo izvedli drugi v njegovem imenu.

Ko se danes klanjamo njegovemu imenu, se klanjamo njegovemu delu in vsemu delu, ki je bilo ustvarjeno z njegovo pomočjo in njegovimi sodelavci, katerim je bil vse. Ni s kakšno diktaturo držal svojih ljudi v vedni delavnosti, temveč z močjo svoje širokogrudne osebnosti, svoje velike in čiste človečnosti, svojega božjega in narodnega svečenstva. »Jasna in lepa je bila njegova misel, je potrdil njegov naslednik doktor Korošec na grobu. Toda jasno in lepo in široko je bilo njegovo spoštovanje do človeka, do bližnjega, ki ga je ljubil iz najglobljejšega dna, ljubil in ocenil osebnost v njem in ji pomagal

Potovanje dr. Stojadinovića v Pariz

vzbuja veliko zanimanje

Prijateljska pogodba bo podaljšana, sklenjena bo nova trgovinska pogodba

Pariz, 7. oktobra. TG. Pariško časopisje je z veliko opremo objavilo vest, da pride v kratkem tja jugoslovanski ministrski predsednik dr. Milan Stojadinović, in sicer da napravi francoski vladi uraden obisk. Pri tej priložnosti bosta podpisani dve pogodbi. V prvi pogodbi bosta francoska in jugoslovanska vlada podaljšali prijateljsko pogodbo, ki je bila med obema državama prvič podpisana dne 2. decembra 1927, nato podaljšana dne 2. decembra 1932 in bo sedaj zopet podaljšana do 2. decembra 1942. Jugoslovanski ministrski predsednik bo nadalje v imenu vlade podpisal tudi novo trgovinsko pogodbo s Francijo, s katero so trajali razgovori že dalj časa in je bilo besedilo trgovinske pogodbe pred nekaj dnevi končno veljavno sestavljeno. Po podpisu obeh listin bosta jugoslovanska in francoska vlada izdali skupno izjavo, v kateri bosta slovesno potrdili, da se prijateljska pogodba podaljša za dobo petih let in da bosta obe državi še nadalje sodelovali v duhu, v katerem je bila pred 10 leti sklenjena prijateljska pogodba, ki je dva velika naroda postavila v isto fronto borcev za mir in za ideale človečanstva.

Ker je bil pretekle dni tudi češkoslovaški zunanji minister dr. Krofta na uradnem obisku v Parizu in ker je verjetno, da bo prišel v Francijo tudi romunski zunanji minister Antonescu, seveda ni izključeno, da se bodo ob priliki bivanja ministrskega predsednika dr. Stojadinovića načela tudi druga vprašanja, ki se tičejo organizacije miru v Evropi, predvsem na prostoru srednje, odnosno podonavske Evrope.

Kakor je pri takšnih obiskih državnikov običajno, se tudi okrog dr. Stojadinovićevega potovanja že pletejo razne fantastične vesti, na katere ni treba odgovarjati, ker bodo dejstva sama vzpostavila resnico. Veliko ima povedati nemški tisk. A tudi po nekaterih srednjeevropskih državah je mnogo nepotrebnega pisanja. Nepotrebnega za to, ker je neresnično. V Parizu se bosta prihodnje dni sestali dve stari prijateljici, ki vsaka na svojem prostoru uresničujeta ideale miru in ki sta vedno hodili skupno pot, kadar je bilo treba braniti blagor evropske skupnosti. Pariški sestanek bo to složnost potrdil in okrepil. Za to je izguba časa, če bi se kdo hotel pečati s fantazijami nekaterih motilcev miru, ki jim nikoli ni všeč, kadar se narodi zbirajo okrog mirovnih gesel.

Podaljšanje politične pogodbe in podpis nove, boljše trgovinske pogodbe, eno in drugo skupaj, pa je jamstvo, da bodo odnosi med obema državama ostali v bodočnosti isti, kot so bili v prelosti. V tem leži pomen Stojadinovićevega potovanja v Pariz, kjer jugoslovanskega ministrskega predsednika, ki je v kratki dobi dveh let umel odstraniti napetost okrog in okrog Jugoslavije ter tako služiti miru bolj kot katerikoli drugi državnik v isti dobi, z velikim veseljem pričakujejo.

Mednarodni značaj japonsko-kitajskega spora

Poizkus sklicati 9 velesil k mirnemu razgovoru

London, 7. oktobra. c. Večerniki objavljajo, da se bo konferenca držav podpisnic washingtonskega sporazuma kljub vsemu sestala, dasi menijo, da je zelo verjetno, da se je Japonska ne bo udeležila. Konferenca bi imela za cilj, da prouči, v koliko je kršila Japonska ta sporazum, ko je vdrla v Kitajsko.

Listi že razglabljajo o tem, kdo vse bo povabljen na to konferenco. Najpomembnejše je pač dejstvo, da je tudi sovjetska Rusija povabljena na to konferenco. Sovjetska vlada sicer nikdar ni podpisala washingtonskega sporazuma in tudi potemtakem ne bi mogla sodelovati na tej konferenci. Toda angleška in ameriška vlada sta se postavili na stališče, da bi naj sovjetska Rusija prišla na to konferenco kot članica Zveze narodov. Prav tako bodo povabili na to konferenco tudi Nemčijo, ki ni niti podpisala sporazuma o nedotakljivosti Kitajske in tudi ni članica Zveze narodov. Japonska bi bila povabljena kot sopodpisnica tega sporazuma.

Vendar pa je usoda te konference odvisna še od mnogih okoliščin. Tako računajo s tem, da bi naj Italija vsaj do sobote odgovorila na angleško-francosko noto o španskem problemu. Danes sta angleški veleposlanik v Rimu in francoski odpravnik poslov obiskala zunanje ministristvo in znova terjala odgovor. Toda po večernih vesteh je malo verjetno, da bi Italija sploh odgovorila, kaj šele da bi odgovorila že do ponedeljka.

6 držav je že povabljenih

Zeneva, 7. oktobra. b. Agakhan je razposlal povabilo za sestanek na konferenco devetih držav, ki so leta 1922 podpisale washingtonsko pogodbo s Kitajsko. Povabil je Anglijo skupno z južno Afriko, Avstralijo, Novo Zelandijo, Kanado in Indijo, potem Francijo, Italijo, Nizozemsko, Belgijo in Portugalsko. Razen tega bo povabil še Bolivijo, Meksiko in Skandinavsko državo. Ta konferenca bo po vsej priliki v Londonu. Kakor se čuje, se bodo Zedinjene države ameriške prepogojno udeležile te konference. Predsednik Roosevelt je izjavil, da bo zahteval, da se skliče kongres k izrednemu zasedanju.

Nemčija obžaluje zastoje trgovine

Berlin, 7. okt. c. Nocojšnji listi poudarjajo, da hoče nemška vlada v sporu med Kitajsko in Japonsko ostati popolnoma rezervirana. Nemška vlada obžaluje dogodke, ki ovirajo gospodarske interese nemške trgovine v Tihem morju, vendar pa se nemška vlada ne bo politično izrazila za to ali ono stranko. To stališče bi naj baje že pripravljalo nemško odklonitev na vabilo, naj pride na londonsko konferenco, ki naj rešuje spor med Kitajsko in Japonsko.

Sovjeti na preži

London, 7. oktobra. TG. Angleško zunanje ministristvo je dobilo iz sovjetske Rusije vest, da je bila sovjetska vlada silno začudena, ko se je razneslo, da bo Rusija nastopila proti Japoncem in da je prav zaradi tega prišel Bogomolov iz Nankinga v Moskvo. V Moskvi nasprotno zatrjujejo, da bodo eicer pomagali Kitajski, toda pomoč v širo-

Amerika obsoja

Washington, 7. oktobra. AA. (DNB). Uradno poročajo: Zaradi razvoja dogodkov na Daljnem vzhodu je vlada USA prisiljena ugotoviti, da japonska akcija na Kitajskem ni v skladu z načeli, ki naj vladajo v razmerju med narodi in da je ta akcija v navzkrižju s določili pakta devetih držav z dne 6. februarja 1922 ter z določbami Briand-Kelloggovega pakta z dne 27. avgusta 1928.

Sklepi ameriške vlade so zato v skladu s sklepi skupščine DN.

Dalje v tem uradnem poročilu USA obtožuje Japonsko, da je kršila pakt že v začetku spora na Daljnem vzhodu, in poudarja, da je vlada USA i Kitajsko i japonsko vlado resno opozorila, da se vzdrži sovražnosti, vrhu tega se je na ponudila, da aktivno podpre akcijo za miroljubno ureditev, sprejemljivo za obe stranki.

Hullove izjave dne 16. julija in 23. avgusta t. l. so jasno opredelile stališče vlade USA glede mednarodnih problemov in mednarodnih odnosov na vsem svetu, posebej pa glede sedanjih sovražnosti med Kitajsko in Japonsko. Med načela, ki naj po sodbi vlade USA vladajo v mednarodnem razmerju, če naj bo ohranjen mir, spadajo tudi načela o opustitvi sile pri izvajanju političnih namenov, načelo nevmешavanja v notranje zadeve drugih držav, miroljubno urejanje mednarodnih problemov, spoštovanje pravic drugih narodov in spoštovanje do sprejetih obveznosti in naposled načelo o nedotakljivosti pogodb.

Nadaljevanje na 2. strani

Po španskih bojiščih

Salamanca, 7. oktobra. AA. (DNB). Uradno poročilo nacionalističnega poveljstva pravi: Na asturskem bojišču kvari slabo vreme napredovanje naše pehote.

Na vzhodnem bojišču so naše čete napredovale v srednjem odseku in zavzele kraj Coral de la Tojora.

Tudi na leonskem bojišču je vreme zelo kislo in gosta megla ovira naše čete, da bi nadaljevale svoje operacije. Odbito je nekoliko nasprotnih napadov na odseku pri Sabinanigi.

Z južnega bojišča poročajo, da so nasprotna letala metala bombe na nekatera mesta v Andaluziji. Ubilih je bilo tudi nekaj civilistov.

Rim, 7. okt. b. »United Press« javlja iz diplomatskih krogov, da se vrše dnevne velike ofenzive generala Franca na aragonski fronti. Ofenziva ima namen, prekiniti zvezo med Barcelono in Valencijo. Radi okrepiteve kopnene vojske je prišla zrač-

na pomoč, in sicer v prvi vrsti bombarderji »S 79«; eskadrili zapoveduje Mussolinijev sin Bruno.

Kardinal Verdier odobrava stališče španskih školov

Pariz, 7. oktobra. AA. (Stefani). Pariški nadškof kardinal Verdier je v odgovoru na pismo španskih školov poslal kardinalu Gomu, nadškofu Toleda in primasu Španije, pismo, v katerem odobrava energično stališče španskega episkopata v zagovor nacionalistov. Kardinal Verdier pravi v svojem pismu, da je španska državljanska vojna v svojem bistvu borba med krščansko civilizacijo in boljševiskim brezboštvom.

Smeri prodiranja nacionalistov v Asturiji

— železnice
- - - ceste
~ ~ ~ reke

